

ACTIVE TRAINING METHODS IN BILLINGS CHILDREN

KRASIMIR V. HARIZANOV, STOYANKA R. GEORGIEVA

***ABSTRACT:** This article explores various active methods of training in bilingualism that can produce fruitful results and increase the effectiveness of the learning process. Various game models are proposed, which can contribute to more efficient learning and application of knowledge and skills in different subjects. A survey was conducted to study the attitudes and opinions of pedagogical staff to what extent they assess the need to use modern active methods in the learning process.*

***KEYWORDS:** bilingualism, problem-based learning, game approach, active methods.*

АКТИВНИТЕ МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ ПРИ ДЕЦА БИЛИНГВИ*

КРАСИМИР В. ХАРИЗАНОВ, СТОЯНКА Р. ГЕОРГИЕВА

***АБСТРАКТ:** В настоящата статия се разглеждат различни активни методи на обучение в условията на билингвизъм, които да дадат плодотворни резултати и повишаване ефективността в процеса на обучение. Предложени са различни игрови модели, които могат да допринесат за по-ефективно усвояване и прилагане на знания и умения по различни учебни предмети. Представено е анкетно проучване, чиято цел е да проучи мненията и нагласата на педагогическия персонал до каква степен оценяват необходимостта от използването на съвременни активни методи в процеса на обучение.*

***КЛЮЧОВИ ДУМИ:** билингвизъм, проблемно-ориентираното обучение, игрови подход, активни методи*

Въведение

Билингвизмът (двуетичието) е едно широко разпространено явление не само в България, но и по целия свят. Породено от бурно развиващият се в последните години миграционни процеси или от мултикултурността на държавите.

Обучението на деца билингви е социален и продължителен процес, свързан с преодоляване на специфични трудности. Такива деца „интернализират и двата езика отрано, но все пак единият от тях обикновено се възприема като първи език“ [4]. От най-ранна детска възраст този процес се свързва с овладяването на официалния език на държавата под формата на групова или индивидуална подготовка. Езиковото развитие на детето, до голяма степен определя негово социално интегриране и нивото на общуване в обществото. В най-старите и до известна степен най-интересните изследвания на билингвизма [4] се отнасят до децата билингви, които отрано се учат да говорят на два езика.

Активните методи на обучение при деца билингви

В българско училище се обучават и ученици, чийто майчин език не е български. Съвременните учителите, работещи в българските училища с деца билингви, непрекъснато изпитват нужда от нови и актуални методически насоки, чрез които да се стимулира и мотивира вниманието на учениците, в процеса на обучение. Според някои автори

---

* Настоящата статия е финансирана по проект РД-08-164/09.02.2018

придобиването на компетенции, знания и умения, могат да се овладеят когато „четенето, писането, слушането, говоренето, като се използват различни източници, включително учебна литература“ [3]. При работата си с ученици билингви, преподавателите най-често прибягват до различни видове упражнения[1] от вербален характер, като могат да бъдат свързани с изграждане на собствени мнения, анализ на ситуация, решаване на казуси и др.

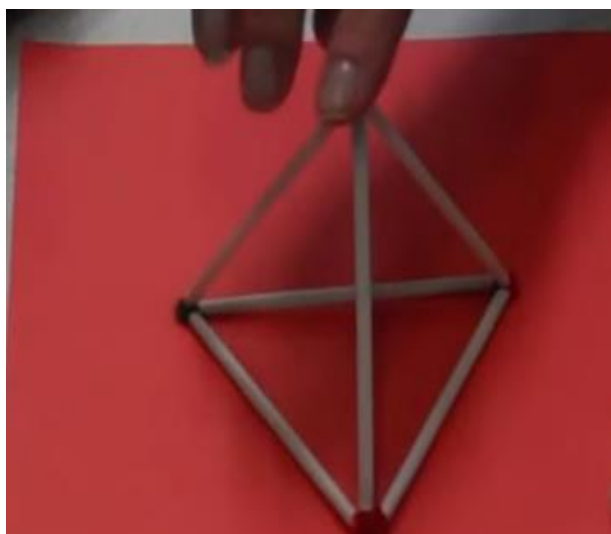
Обучението е един дълъг и сложен процес, в който учителя заема ключова роля, да осигури условия и среда, така че обучаемите да бъдат активната страна в него. Съвременните ученици имат изисквания и нагласи, които са свързани както с някои съвременни методи на преподаване, така и все по-голям набор от задачи свързани с ежедневието и практика.

За постигането на учебно-възпитателните цели, много преподаватели излизат извън рамката на традиционното обучение, като използват различни активни методи на преподаване в своята практика. Използвайки възможностите на съвременните информационни и комуникационни технологии (ИКТ), всеки учител би могъл да направи учебния час по интересен и атрактивен. Използването на ИКТ, дава възможност на всеки ученик от етническите малцинства „равен достъп до качествено образование“ [7] и предпоставка за социална интеграция.

Участието в различни национални и международни проекти, даде възможност на българските училища през последните години да осъвременят своите материални и технически бази. В много училища се осигури интерактивни бели дъски, таблети, компютърни кабинети с актуални характеристики и софтуер, и други подходящи за обучението технологии. По този начин всеки и ученик или педагогически кадър има възможност да развива и надгражда своите професионални или лични умения и знания[6].

В настоящата статия се предлага, приложение на ИКТ и активни методи в обучението по математика и информационни технологии при деца билингви.

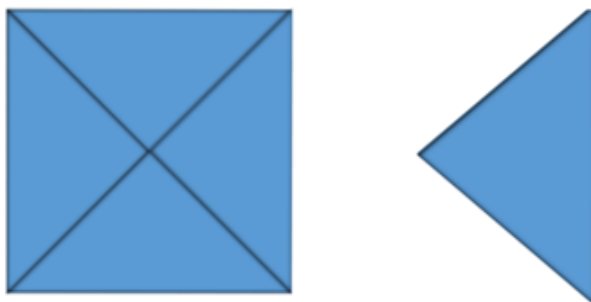
Работата с деца билингви в часовете по математика е системна. Учителят трябва да да поднесе разбираемо новите знания, като използва различни нагледни дидактически средства. Такива нагледни материали (презентации, табла, картони с геометрични фигури, дебели спагети, сламки свързани с пластилин или кибритени клечки), могат да бъдат предварително изработени от учителя или изработени от учениците по време на час (Фиг.1).

Фиг. 1 Създаване на геометрична фигура с помощта на спагети и пластилин, а на втората снимка сламки и пластилин.

За онагледяването на знанията в уроците за нови знания по математика могат да се приложат възможностите презентациите. Например в темата „Еднакви триъгълници“, седми клас, при деца билингви е предизвикателство за учителя да покаже как чрез налагане може да се разбере дали триъгълниците са еднакви. С помощта на подготвена презентация (Фиг.2) и използването на преходите и анимациите, може да се получи много подходящо онагледяване.

Нека да разрежем един квадрат по диагоналите му.

Фиг. 2 Презентация на тема „Еднакви триъгълници“

Игрите и състезанията по математика подтикват учениците към положителни емоции. Приемат се с позитивни чувства и допринасят за мотивация на ученика към по-задълбочени познания. При игрите се започва с по-лесни задачи и постепенно се преминава към по-трудни.

Примерни игри:

Бързина. Това е метод, който може да се използва както като метод/техника за обобщение, в началото на занятието и като отношение на учащите към даден проблем.

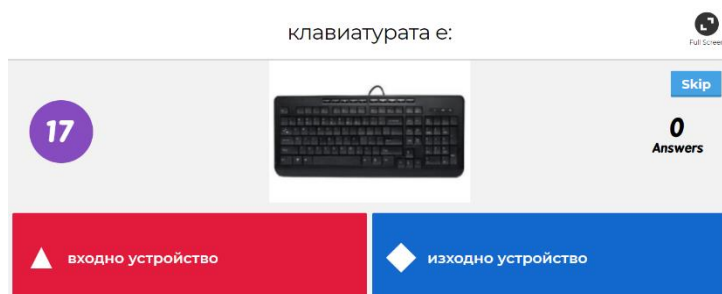
Атака на идеи. Това е вариант на мозъчна атака. Основна цел е активното включване на всички учащи в учебния процес, чрез което се постига учене от (опита на) другите. Методът позволява в рамките на едно занятие да бъдат анализирани и обобщени голям брой въпроси.

Снежна топка. Това е метод/техника за събиране на информация „чрез натрупване“.

Светофар. Метод за разпределяне (групиране) на информация (ролевите игри) – предварително зададена или предложена от учащите или от преподавателя. Водещо е насочването на вниманието на учащите към конкретни действия, обусловени от трите цвята на светофара. Методът може да се използва и за оценяване на степента на вярност на представена от учащ/учащи информация (учащи оценяват учащи). В този случай при верен отговор останалите учащи вдигат зелен картон, при грешен – червен и при непълен отговор – жълт. По този начин учащите формират умения за оценяване, което води до засилване на усещането за обективизъм при оценяването.

Друга възможност за прилагане на игрови модел в обучението, е използването образователни онлайн приложения. Портали като learningapps.org, kahoot.com и др., могат да бъдат в помощ на учителя, при създаване на помощни интерактивни задачи или тестове, подкрепящи учебния процес.

Например чрез Kahoot.it може да се създаде интерактивна тест-игра по информационни технологии за пети клас (Фиг.3). Тест - игра се нарича, защото докато учениците играят и се съревновават в състезанието (кой пръв ще даде верен отговор) им се проверяват знанията. Целта на задачата е учениците да проверят своите знания, като използват компютър, телефон или таблет. При всяко стартиране на задачата, въпросите се разбъркват, така че да се избегне наизустяване реда на отговорите.

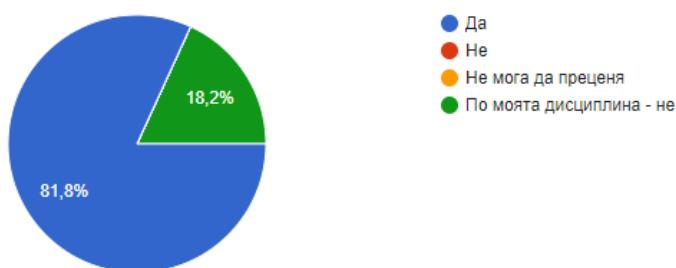

Фиг. 3 Въпрос с отговори, които се виждат на проектора.

При този начин на изпитване, децата не се притесняват от своите различия, чувстват се уверени в своите знания.

За целите на изследването сред преподаватели от СУ „Никола Йонков Вапцаров“, гр. Суворово. Целта на анкетирането е да се проучи мненията и нагласата на педагогическия персонал на училището, до каква степен оценяват необходимостта от използването на съвременни активни методи в процеса на обучение. Анкетирани бяха учителите, преподаващи от 5 до 12 клас, с педагогически стаж между 4 и 32 години.

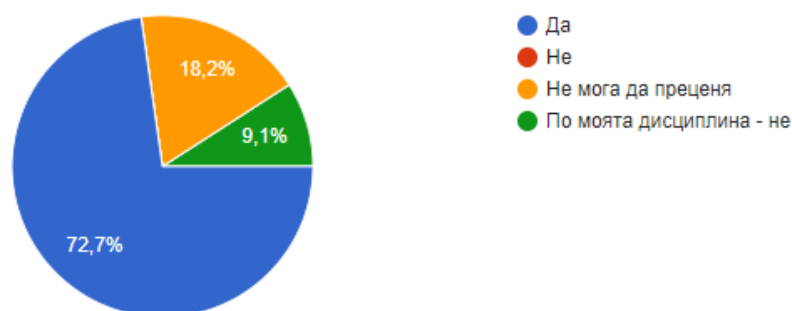
На въпрос (Фиг.4) оценяващ използването на онлайн инструменти за представяне на знанията и тяхната оценка. По-голямата част от анкетираните (Фиг.4) са на мнение, че онлайн инструментите биха могли да се използват, както по време на часовете, така и при самоподготовката на учениците.

Фиг. 4 Полезно ли ще е за вашата практика, използването на онлайн инструмент при представяне и оценка на знанията?

На въпроса „Полезно ли ще е за вашата практика, използването на информационните технологии?“. Повечето от преподавателите са отговорили положително. В своята практика, всички учители използват информационни технологии, които да им помогнат в педагогическата и административна дейност (за училищна документация, за търсене на информация свързана с подготовката за час, за кореспонденция).

На Фиг. 5 са представени резултатите, свързани с мнението на учителите, дали биха използвали интерактивни технологии при работата си с деца-билингви. Една част от тях не могат на този етап да преценят, как биха могли да използват такива технологии в своята практика, докато повече от преподаватели са на мнения, че биха ги използвали.

Фиг. 5 Като използвате вашият опит, бихте ли използвали интерактивни технологии при учениците-билингви?

На останалите въпроси свързани с използването на ИКТ и активни методи в обучението, по-голямата част от учителите посочват, че използват: електронни учебници, презентации, многомишкови технологии, видеоуроци, онлайн образователни платформи, интерактивна дъска, електронни ресурси и др.

Целта на обучението е формиране на математическа и технологична култура у учениците билингви, усвояване на знания, умения, активно отношение към извършената дейност и поставяне основите на творческо мислене. Като резултат от учебния процес следва учениците да знаят и да умеят да използват инструментариума на информационните технологии, да разбират усвоеното учебно съдържание, да прилагат наученото в конкретни условия, да анализират житейски ситуации, да възприемат активно положително отношение към технологичните знания и умения за живота в личен план.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Георгиева, М., Обучението по български език в условия на билингвизъм. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 2004.
- [2] Сотирова, М., „Особености на приложението на ИКТ при обучение в мултикултурна среда“, Информационни технологии в обучението I – IV клас, Университетско издателство “Неофит Рилски”, Благоевград, 2010, с. 188-195
- [3] Танкова, Р., Дидактически технологии за начално овладяване на българския език от ученици с доминиращ майчин ромски и турски език. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2014.

- [4] URL: <http://danielaubanova.com/blog/адаптация-и-неадаптираност>, достъпно на 10.01.2018г.
- [5] URL: <http://danielaubanova.com/blog/билингвизмът-в-детска-възраст/>, достъпно на 20.06.2018
- [6] URL: https://www.mon.bg/upload/6543/strategia_efektivno_ikt_2014_2020.pdf
- [7] Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства, МОМН, 2004, https://www.mon.bg/upload/6599/strategy_integration.pdf

Красимир Валентинов Харизанов

Шуменски университет „Еп. К. Преславски“, гр. Шумен

E-mail: kr.harizanov@shu.bg

Стоянка Радева Георгиева

СУ „Никола Йонков Вапцаров“, гр. Суворово

E-mail: stoyankakamburova@gmail.com